

Vilallonga de la Salanca, duia abans el nom «campum dictum de *Grexaneriis*» any 1203, ad *Grexaneriis* 1249, ad *Grexanter* 1265, *loco vocato de Grexaneres* 1451, i *Graxaneres* o *Crexaneres* en dos docs. de 1416 (*InuLC*).⁸ La terminació d'aquest CRAXANTARIA tant pot ser cèltica com llatina.

En canvi és inequívocament pre-romana la terminació del poblet de *Creixenturri*, situat entre Camprodon i Sant Pau de Segúries, arran del Ter, que allà sovint inunda els prats, donant lloc a grans *granoller(e)s* o sigui bassals plens de *granolles* = granotes.⁹ En el nomenclator d'Alsius es dona documentació d'aquest nom des de c. al S. x, i ja figura com a *Grexanturi* o *Cresxenturi* en docs. de 904 i 953, i formes ben semblants el 1017, 1169 i 1362: les unes amb *Gr-*, d'altres amb *Cr-* i totes en *-uri* amb *-r-* simple (Alsius, *Nomencl.*, p. 133); és compost amb la terminació ibero-bascoide *-URI* 'poble': 'poblet dels gripaus';¹⁰ l'*InuLC* el cita també en la forma de *Grexentur* en un doc. de 1276 (per cert confonent-lo, a tort, amb el citat *Greixaneres*).

En fi és una suposició força versemblant que el poblet de *Gresande* a Galícia (6 km. al OSO. de Lalín, ja citat, en *Terra de Melide*, 230, en una llista del segle XIX o abans) contingui també un representat del nostre nom: almenys la seva situació es presta a creure que hi hagi força batracis per allà, car es troba prop de l'aiguabarreig d'un subafluent de l'Ulla, amb el Deza, afluent directe. És ben sabut que els àrtabres eren celtics, si bé Galícia, i més Melide, es troben en ple domini dels grans camps d'urnes sepulcralcs, que ja hi exploraven el P. Sarmiento i els erudits del seminari *Terra de Melide*, o sigui amb substrat pre-cèltic de sorotaptes.

Ara bé aquesta *-nde* ens interessa especialment perquè coincideix amb la *-nd-* que singularitza la forma catalana *graixando* apartant-la de les occitanes i de la resta de la documentació.¹¹ Això ens podria fer pensar, doncs, en l'alternança *-nto/-ndo-* que constatarem en altres celtismes (*ARPENTO/-ENDO-*, *TRUGANTO/-ANDO-*) i que passa per ser deguda a un fet de fonètica gàlica dialectal. En efecte no hi ha dubte que el català *BRIANS*, *brià(n)*, prové d'un *BRIGANDES* en lloc del *BRIGANTES* més ben testificat en cèltic, com he deixat demostrat en aquell article.¹² Això, en efecte, podria bastar com a explicació d'aqueix nom en aquella terra; i en la documentació galla no són rars, tampoc, els noms en *-ANDO* (sense cercar més tinc a mà els *NPP Tingandus* i *Balandouς*, datiu, documentats en *Whatmough, Dial. Anc. Gaul.*, p. 82). *KRAKSANTOI* es pronunciava com *-OE* (evolució comprovada en forces altres casos).

Però quant al català, el seriós problema fonètic resta en peu. Comença per ser sorprenent una *zo* final àtona conservada en català. Això tindria solució no massa difícil suposant que *graixando* estigui per *graixândol* (reducció com és sabut, ben corrent: *ROMESCO*, *GOLFO*, *Isôvo(l)*, *llamânto(l)*, *llombrígo(l)* etc.); seria un diminutiu pre-romà *KRAKSANTÓ-LO-*, i en aquesta formació derivada, tampoc trobaríem esdrúpol, car

de fet se'n troben casos en altres relíquies cèltiques etc. Més hi ha, fins direm que la versemblança hi guanya. *KRAKSANTO-* significava el 'gripau' i el *graixando* és un gripauet o un mer cap-gros, per tant el diminutiu hi és oportú i fins necessari; que era el nom del gripau ho comprova encara el fet que la influència del seu nom és la responsable del canvi de *RANUCULA* en **GRANUCULA* > *granolla* (*GRANOTA*). Però sempre resta el problema de la *-nd-*. Car fins admetent el canvi dialectal de *-NT-* en *-ND-* hi guanyem poc o res, com sigui que *-ND-* en català s'ha de reduir a *-n-*, irremissiblement: diríem que fugint del foc caiem en les brases.

No hi veig més que una sortida. Que en pre-romà, aquest grup tingués la forma *-ANT-LO-* ja des d'abans de la romanització. És concebible que això, pronunciat *-ANDLO-*, creés un obstacle a una romanització fàcil: un grup complex així havia d'acabar per ser simplificat, en consumir-se la pèrdua del llenguatge subtràtic, però seria tan tardanament que en quedar reduït a *-ANDO* ja era massa tard perquè *-ND-* s'assimilés (fenomen molt antic a Cat.: cf. el que hem dit a *BANDA*), i d'altra banda el contacte prolongat amb la velar *-L-*, que trigaria molt a esvanir-se del tot, mantindria la *-o* sense caure; o bé acabaria romanitzant-se *-ando* en *-andol*, però tan tardanament que ja *-ND-* no es va poder assimilar. Reconec que és una explicació fonètica complicada i que fins pot semblar rebuscada i fer-s'hi alguna objecció. I no obstant deu haver de ser certa, car veritablement ens hi veiem acorralats sense altra sortida. Ja vaig explicar això, en part, en el glossari de les *VidesR*, 183-4.

En fi resta encara la decisió final sobre la nacionalitat del mot. Cal reconèixer que el conjunt dels sufixos que entren en joc (el mateix *-ANTOS*, així com *-ILLOS*, *-IKNOS*), l'àrea del mot, i la formació dels topònims, ens presenta un quadro més aviat cèltic que altra cosa. Tanmateix no podem negar a *BTerracini* (*Spigolature Liguri*, *AGI* xx, 1926, p. 126) bones aparences de raó quan apunta la idea que sigui més aviat un «ligurismo» que va passar al cèltic de la Gàl·lia. Sembla que *Weisgerber* (*Sprache d. Festlandk.*, 33, 56) no li nega encert; i *T. Bolelli* (*It. Dial.* xvii, 183) insisteix també en el fet que no hi ha res de corresponent en cèltic insular: tant ell com *Terracini* s'empernen fortament en la forma i terminació de *KRASANIKNA* en una ben coneguda inscripció lepòntica: és nom fàcil d'anallitzar, com sigui que està comprovat el sentit de *-KNO-*, *-IKNA* 'fill, filla, de', provinent de l'ieur. comú *-(E)N-* 'engendrar': era, doncs, 'la cria del gripau o granota', 'la granoteta, la rubeta, el cap-gros'. El lepòntic ni és del tot estrany al grup cèltic (com ha mostrat el llibre monogràfic de *Lejeune* sobre aquest llenguatge), ni se li pot identificar: és realment lligur o si es vol sorotàptic (probablement el dialecte de la tribu que va indoeuropeïtzar els lligurs, de llengua primitivament tirrena).

De tota manera jo diria que aqueixes reserves de cap manera no es podrien estendre fins a dubtar del caràcter indoeuropeu del mot. Són massa nombroses,